

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนพื้นเมืองเดิมคือ เงาะป่าชาวกูยและชาวเล อีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร เช่น ขมุ ถิ่น ลัวะหรือละว้า มลาบริ (ผีตอเหลือง) ขวง ลัวะ เขมร มอญ เป็นต้น ซึ่งชนพื้นเมืองเหล่านี้มีความแตกต่างทั้งด้านกายภาพ ภาษาและวัฒนธรรม (สุมิตร ปิติพัฒน์, 2544, น. 44-45) ขณะเดียวกันสังคมไทยยังมีกลุ่มชาติพันธุ์จากหลากหลายเชื้อชาติอพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นเวลานานนับตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น ชาวเปอร์เซียในแถบอยุธยา ชาวมกกะซาร์ในเขตมกกะสัน ชาวจีน ชาวตะวันตก ลาว มอญ ฯลฯ (ปิ่นฉัตร หมอยาคี, 2560, น. 2-24) และในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนประเทศไทยมีไทยพวนรวมอยู่ด้วย

โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้นประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม แต่ถ้าสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ที่สำคัญท่ามกลางความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์นั้นยังได้ส่งผลทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจในการศึกษาอย่างมาก

ไทยพวนหรือชาวพวนเดิมเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ที่เมืองพวน ซึ่งอยู่ทางเหนือของแขวงเชียงขวางหรือบริเวณที่ราบสูง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก่อนจะอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยในหลายช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ ได้แก่ สมัยธนบุรีตอนปลาย สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และเข้ามามากที่สุดครั้งสงครามปราบฮ่อ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเมื่ออพยพเข้ามาแล้วไทยพวนได้กระจัดกระจายอยู่ในบริเวณต่างๆ เช่น บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองคาย เลย บริเวณภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดพิจิตร ลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา และบริเวณภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย แพร่ น่าน เป็นต้น

การที่ไทยพวนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยน่าจะมาจากเหตุผลหลายประการ โดยมีทั้งถูกกวาดต้อนจากการแพ้สงครามในแต่ละช่วงเวลา การอพยพเข้ามาด้วยความสมัครใจ เช่น บ้านเมือง

ของไทยพวนเกิดศึกสงครามจึงได้อพยพหลบหนีสงครามเข้ามา หรืออพยพมาเพื่อจะมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์แห่งสยามประเทศ ฯลฯ (<http://www.sathomgoldtextilemuseum.com/thai-phuan-history.html> สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2560) การเคลื่อนย้ายเข้ามานี้มักจะเข้ามาพร้อมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ลาวเวียง ลาวพุงคำ ผู้ไทคำ ลาวโซ่ง ฯลฯ

ไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองสืบทอดมายาวนาน ลักษณะทางวัฒนธรรมที่สำคัญของไทยพวน คือ เป็นกลุ่มที่มีภาษาเป็นของตนเอง เรียกว่า ภาษาพวน ซึ่งเป็นภาษาตระกูลภาษาไท-กะได และยังเป็นกลุ่มชนที่นับถือพุทธศาสนาผสมกับความเชื่อเรื่องผี โดยพิจารณาได้จากภายในหมู่บ้านของไทยพวนมักมีศาลประจำหมู่บ้านเรียกว่า ศาลตาปู่ หรือศาลเจ้าปู่บ้าน ที่สื่อให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องผีได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันยังยึดมั่นในเรื่องฮีต 12 คอง 14 อย่างเคร่งครัดจนถึงปัจจุบัน

ไทยพวนยังมีประเพณีที่หลากหลาย ได้แก่ การแห่บั้งไฟ การเซิ้งนางแมว การลากกระดาน (กองข้าว) การคู่ขวัญข้าว ประเพณีกำเกียง และประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีกำฟ้า ซึ่งเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของไทยพวนที่แสดงให้เห็นถึงการสักการต่อธรรมชาติและ ความเชื่อเรื่องผี นอกจากนี้ยังนิยมแต่งกายด้วย “ผ้าทอ” ที่เป็นเอกลักษณ์และลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ที่ไทยพวนสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ที่สำคัญไทยพวนยังมีขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม และดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง เหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้ไทยพวนมีความแตกต่างไปจากกลุ่มชนกลุ่มอื่นๆ

ปัจจุบันไทยพวนเป็นกลุ่มชนที่ได้รับการยกย่องในเรื่องของการสืบทอดวัฒนธรรมของชนชาติตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี โดยจะเห็นได้จากบริเวณที่กลุ่มชนของไทยพวนอาศัยอยู่ จะมีการรวมกลุ่มกันและมีการสืบทอดวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ไว้เป็นอย่างดี ส่งผลให้วัฒนธรรมของไทยพวนสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมจากโลกภายนอกที่กำลังไหลบ่าเข้าไปภายในชุมชน ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ บางกลุ่มชาติพันธุ์ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจนทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นมีการเปลี่ยนแปลงจนสูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมไป

เรื่องของการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของไทยพวนนั้น ในกรณีของอำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี เป็นกรณีที่น่าสนใจศึกษาอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นสถานที่ที่ไทยพวนอาศัยอยู่แล้ว บริเวณดังกล่าวยังเป็นชุมชนที่มีการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยพวนได้เป็นอย่างดี จนเป็นที่กล่าวถึง และยังเป็นต้นแบบในการศึกษาวัฒนธรรมของไทยพวน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาถึงวิธีการอนุรักษ์และวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมของไทยพวนในอำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานีว่ามีวิธีในการอนุรักษ์และมีวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างไร จึงทำให้วัฒนธรรมของ

ไทยพวนยังคงสามารถดำรงอยู่คู่กับชุมชนได้ ซึ่งถ้าบ้านผือขาดวัฒนธรรมไทยพวนแล้วอาจนำมาซึ่งการสูญเสียวัฒนธรรมชุมชนอันเป็นสิ่งที่มีความค้ำยั้งของชุมชน ขณะเดียวกันการศึกษาวิธีการอนุรักษ์และวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมของไทยพวนในอำเภอบ้านผือยังเกิดประโยชน์ต่อการนำไปเป็นหนึ่งในรูปแบบในสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิถีชีวิตของไทยพวนในอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมของไทยพวนในอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ผู้วิจัยศึกษาประวัติความเป็นมาของไทยพวน สังคมและวิถีชีวิตของไทยพวน ที่สำคัญจะเน้นการศึกษาวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมของไทยพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่การศึกษาเฉพาะที่อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไทยพวนอาศัยอยู่ และเป็นพื้นที่ที่ไทยพวนสามารถอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี
3. **ขอบเขตด้านเวลา** การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของเวลาไว้ตั้งแต่การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ของไทยพวนประมาณ พ.ศ.2370 จนถึง พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นปีที่สิ้นสุดการทำวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสืบทอด หมายถึง การสอนให้คนรุ่นหลังรู้ถึงระบบสัญลักษณ์ของสังคม ซึ่งในที่นี้หมายถึงการได้รับรู้เรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์และวิถีการดำเนินชีวิตของไทยพวน

2. วัฒนธรรม หมายถึง แนวทางในการดำเนินชีวิตโดยในที่นี้จะเน้น วัฒนธรรม ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ภาษา ศิลปะการแสดง และประเพณี เหล่านี้เป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นของ ไทยพวน อำเภอบ้านฝืด

3. วิถีชีวิต หมายถึง การกระทำและแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นการกระทำอย่าง ต่อเนื่องจนกระทั่งการกระทำดังกล่าวกลายมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต

4. ไทยพวน หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง โดย ไทยพวนกระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย แต่ในที่นี้จะเน้น ไทยพวน อำเภอบ้านฝืด จังหวัดอุดรธานี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เรียนรู้ประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตของไทยพวนในอำเภอบ้านฝืด จังหวัดอุดรธานี
2. เรียนรู้วิธีการในการสืบทอดวัฒนธรรมของไทยพวนในอำเภอบ้านฝืด จังหวัดอุดรธานี
3. ผลของการศึกษาทำให้สามารถเทียบเคียงรูปแบบการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์อื่นๆ ในประเทศไทย

